

Jelena Milosavljević¹

Isidora Milošević²

UDC 347.23(497.11)

338.24(497.11)

Pregledni rad

Primljen: 26. 09. 2019.

Prihvaćen: 25. 10. 2019.

PRIVATIZACIJA U REPUBLICI SRBIJI

REZIME: Početkom devedesetih godina prošlog veka na prostorima bivše SFRJ započeo je proces pretvaranja društvene svojine u druge oblike svojine i ušlo se u period privatizacije. U tom procesu postojali su različiti modeli privatizacije, počev od podele besplatnih akcija i vaučera, kupovine udela i akcija s popustom, konvertovanja dugova u udele, pretvaranja sredstava na ime manje isplaćenih zarada u udele na osnovu Zakona o ograničenju visine zarada i dr. Ono što je karakteristično u svim modelima privatizacije jeste da su ih u praksi pratile određene nedoslednosti, neznanje, izigravanje propisa, nemoralni postupci i sl.

KLJUČNE REČI: privatizacija, akcije, nezakonitost, lojalnost, rezultati.

1. Uvod

Neefikasnost naše privrede, koja je bila uslovljena prevashodno monosvojinskom strukturom zasnovanom na društvenoj svojini koja je nespojiva sa tržišnim privređivanjem, dovela je do neophodnosti svojinskog prestrukturiranja tj. do pretvaranja društvene svojine u privatnu. Socijalistička privreda se pokazala kao neracionalna, rasipnička i previše birokratizovana (Jovanović, 2015).

Proces transformacije privatne svojine počeo je 1988. godine amandmanima na Ustav SFRJ kada je prvi put društvena svojina okarakterisana kao kapital, pa su stvorene osnovne pretpostavke za suštinsku promenu koncepta društvene svojine (Lakićević, 1998).

¹ Msr Jelena Milosavljević, Vojvođanska banka a. d. Novi Sad, jekicoki@gmail.com

² Msr Isidora Milošević, Visoka škola strukovnih studija, Novi Sad

Privatizacija kolektivnih svojinskih oblika neprivatno-pravne prirode omogućila je i kreiranje novih pravnih formi privrednih subjekata tipa privrednih društava (Vasiljević, 2019). Dakle, proces privatizacije je omogućio da privreda dobije organizacione forme koje odgovaraju tržišnom poslovanju i da se, na taj način, stvore uslovi za efikasno poslovanje, kao i kvalitetno upravljanje i rukovođenje.

Pokušaji u prethodnom periodu da se s manjim reformama prevaziđe kriza ostali su bez značajnijih rezultata (Popović, 2001). Hiperinflacija i nagomilavanje problema svih vrsta, nemogućnost da se privredna struktura prilagodi sopstvenim potrebama zemlje i međunarodnog tržišta, kao i međunarodnoj konkurenciji, usloveli su nužne promene u ekonomskom sistemu.

Posle donošenja Ustava Republike Srbije 2006. godine, osnov za sve zakone kojima je regulisana privatizacija bio je čl. 86 st. 2 u kom je navedeno da se „postojeća društvena svojina pretvara u privatnu svojinu pod uslovima, na način i u rokovima predviđenim zakonom“.³

2. Ciljevi, modeli i subjekti privatizacije

2.1. Ciljevi privatizacije

U vreme početaka privatizacije njeni glavni ciljevi i očekivani efekti bili su (Vasiljević, 1999: 3–4):

- da se privatna svojina brže i lakše prilagodi tržišnim uslovima poslovanja i poveća efikasnost privrede;
- podizanje nivoa motivacije za rad, ulaganje i bolji rezultati rada akcionarskog društva;
- podsticanje ulaganja kapitala kako domaćeg, tako i stranog;
- proširenje polja investiranja koje je dotad bilo nedostupno privatnom sektoru;
- doprinos većoj fiskalnoj stabilnosti zemlje kroz ostvarivanje dobiti i smanjenje javnog deficita kroz smanjenje budžetskog deficita i državnog duga;
- menjanje upravljačke strukture privrednih društava i

³ Zakon je objavljen u „Službenom glasniku RS“ br. 78/2006.

unapređenje autonomije upravljanja;

- stvaranje mogućnosti primene novih tehnologija;
- povećanje značaja finansijskog tržišta;
- prilagođavanje harmonizovanoj evropskoj regulativi;
- privilegovanje ekonomije nad politikom.

U našem pravu, privatizacija se zasnivala na sledećim načelima:⁴

- stvaranju uslova za razvoj privrede i socijalne stabilnosti;
- obezbeđenju transparentnosti, što podrazumeva da sve potrebne informacije o postupku privatizacije budu dostupne zainteresovanim subjektima;
- fleksibilnosti koja se ogleda u tome da se postupak privatizacije prilagođava specifičnostima privrednog života s tim da se privredna aktivnost ne zaustavlja zbog privatizacije;⁵
- formiranju prodajne cene prema tržišnim uslovima.

Predmet privatizacije su društveni i državni kapital u preduzećima. Predmet privatizacije nisu mogla biti prirodna bogatstva i dobra u opštoj upotrebi (čl. 3 ZOP RS, 2001).

2.2. Modeli privatizacije

Osnovni modeli privatizacije, koji su se primenjivali, bili su (čl. 9, 10 i 11 ZOP RS, 2001):

- prodaja kapitala putem javnog tendera ili javne aukcije;
- prenos kapitala bez naknade, na osnovu podele akcija zaposlenim i građanima.

Prodaja kapitala putem javnog tendera je metod privatizacije javnim prikupljanjem ponuda potencijalnih kupaca, u skladu sa

⁴ Član 2 Zakona o privatizaciji – ZOP RS, 2001, „Sl. glasnik RS“, br. 38/2001 i 18/2003.

⁵ „Збирка прописа о приватизацији“, Службени лист Републике Српске, Бања Лука, 2000. год, стр. 9.

utvrđenim uslovima (čl. 26–33 ZOP RS, 2001). Prodaja kapitala javnom aukcijom je metod privatizacije javnim nadmetanjem potencijalnih kupaca, u skladu sa utvrđenim uslovima prodaje (čl. 34–40 ZOP RS, 2001).

Kupci u postupku privatizacije mogli su biti domaća ili strana pravna i fizička lica. Ova lica su se mogla udruživati kao kupci. Kupac nije mogao biti onaj koji posluje većinskim društvenim kapitalom niti lice koje prema subjektu privatizacije ima neizmirene obaveze. Kupac kapitala ili imovine matičnog, odnosno zavisnog preduzeća u kom se sprovodi privatizacija nije moglo da bude njegovo zavisno, odnosno matično preduzeće (čl.12 ZOP RS, 2001).

Sredstva plaćanja u privatizaciji mogla su biti u domaćoj i stranoj konvertibilnoj valuti; u obveznicama stare devizne štednje građana, državljana Republike Srbije, koje su dospevale zaključno sa danom prodaje kapitala, ili nedospele obveznice, u određenim slučajevima (čl. 13 ZOP RS, 2001).

2.3. Subjekti privatizacije

Subjekti nadležni za sprovođenje privatizacije bili su:

- Agencija za privatizaciju koja je prodavala kapital, promovisala, inicirala i kontrolisala postupak privatizacije;
- Akcijski fond na koji su prenošene akcije radi prodaje;
- Centralni registar za hartije od vrednosti koji sadrži jedinstvenu bazu podataka o izdatim akcijama, kao i o njihovim promenama i
- Privatizacioni registar koji je evidentirao deo kapitala subjekta privatizacije izražen u akcijama koje su prenošene građanima bez naknade (čl. 4–8 ZOP RS, 2001).

Privatizacija društvenog kapitala bila je oročena i morala se sprovesti najkasnije do sredine 2005. godine (čl. 14 ZOP RS, 2001). Ovaj rok, međutim, nije mogao da bude ispoštovan.

3. Tok privatizacije

3.1. Period privatizacije do 2000. godine

Rezultati privatizacije društvenih preduzeća bili su uslovljeni prilikama u zemlji kako ekonomskim, tako i političkim.

Prvi postupci privatizacije započeli su po saveznom Zakonu o prometu i raspolaganju društvenim kapitalom.⁶ Privatizacija nije bila obavezna, a sprovedena je primenom metode dokapitalizacije i zahvaljujući podsticaju, koji se ogledao u tome da se rast zarada zaposlenih mogao isplaćivati samo u akcijama, tokom devedestih godina je oko 1.200 preduzeća prešlo u status mešovitih (Zdravković i dr., str. 279). Ovaj proces je bio veoma intenzivan. Privatizacija je bila posebno izražena u trgovini i industriji, a najveći interes za privatizaciju pokazali su privredno razvijeni regioni među kojima je prednjačila Vojvodina (Todosijević i dr., 1995: 25).⁷ U ovom periodu, naša zemlja je prednjačila u procesu privatizacije i prilagođavanju sistemskih rešenja potrebama tržišne privrede (Hadžić, 1998: 13).

Sredinom 1991. godine donet je republički Zakon o uslovima i postupku pretvaranja društvene svojine u druge oblike svojine.⁸ Najveći broj privatizacija sprovedenih po ovom zakonu, u periodu od 1991. do 1994. godine, odnosio se na model prodaje kapitala sa i bez popusta (Jovović i dr., 205: 33). U toku 1993. godine, proces privatizacije pokazuje napredak, pošto je inflacija dostigla enormne razmere i ruinirala vrednost dinara, što je pogodovalo da se društvena preduzeća otkupe po objektivno veoma niskim cenama. Ipak, zbog strožeg režima uslova za sprovođenje postupka privatizacije, koji se ogledao u obaveznoj proceni vrednosti kapitala, saglasnosti republičke Agencije za privatizaciju, bespotrebnom formalizmu u postupku, zbog eskalacije hiperinflacije 1993. godine, koja je obezvređila dugove za akcije kupljene

⁶ ZOPRDK, objavljen u „Sl. list SFRJ“ - ZOP, 1989, br. 84/89 i 46/90.

⁷ U toku dvanaest meseci 1990. i 1991. godine u Srbiji je privatizovano 1.220 preduzeća i to devet putem prodaje i 1.211 dokapitalizacijom (sredstva su ostajala u posedu privatizovanog preduzeća).

⁸ ZOUPDS 1991, objavljen u „Sl. glasnik RS“, br.48/91, 75/91, 48/94 i 51/94.

na odloženo plaćanje budući da nije postojao zakon o revalorizaciji dugova i slično, kao i zbog revizije dotad izvršenih privatizacija koja je izazvala pravnu nesigurnost, opao je interes za privatizaciju. Broj privatizovanih preduzeća prema republičkom zakonu je u odnosu na broj privatizovanih preduzeća prema saveznom zakonu opao za pet puta (Todosijević i dr., 1995: 26).

Posle monetarne reforme, koja je sprovedena 1994. godine, i obuzdavanja inflacije, Zakon o uslovima i postupku pretvaranja društvene svojine u druge oblike svojine iz 1991. godine je izmenjen i dopunjen odredbama o revalorizaciji kojima su poništavane prethodne privatizacije a proces dalje svojinske transformacije preduzeća je skoro zaustavljen (Zdravković i dr., 1995: 27). Ovo je dovelo do kompromitacije procesa privatizacije (Jovović i dr., 2015: 33).

Zakon o svojinskoj transformaciji iz 1997. godine,⁹ koji se zasnivao, takođe, na principu neobaveznosti, omogućio je da zaposleni, bivši zaposleni, penzioneri, osigurani i neosigurani zemljoradnici dobiju besplatno 60% društvenog kapitala preduzeća u prvom krugu svojinske transformacije, dok im je u drugom krugu svojinske transformacije omogućeno da otkupe, po povlašćenim uslovima (s popustom), 40% društvenog kapitala i to otplate u toku više godina. Ovakva zakonska regulativa otvorila je snažan proces privatizacije koji je išao uzlaznom putanjom. Izmenama i dopunama ovog zakona¹⁰, privremeno je zaustavljen proces privatizacije, pošto su neka rešenja u zakonu ocenjena kao negativna, naročito ona koja su se odnosila na dobrovoljnost privatizacije i njen insajderski karakter (Albaneze, 2001: 2).

U periodu od 1989. do 2001. godine, privatizacija je sprovedena na bazi dobrovoljnosti i radničkog akcionarstva, što ukazuje na odsustvo jasne volje i koncepcije da se dosledno sprovedu reforme i privreda usmeri ka tržišnoj ekonomiji, te su, iz tih razloga, efekti privatizacije u Srbiji bili minimalni.

⁹ Zakon objavljen u „Sl. glasnik RS“, br.32/97.

¹⁰ Izmene i dopune Zakona objavljene su u „Sl. glasnik RS“, br. 10/2001.

3.2. *Period privatizacije od 2001. godine do danas*

Godine 2001. donet je Zakon o privatizaciji¹¹ kojim se reguliše oblast privatizacije i kojim je oročeno trajanje procesa privatizacije do sredine 2005. godine. Posle donošenja ovog zakona, proces privatizacije je naglo ubrzan, budući da je inicijativu za pokretanje postupka privatizacije mogao dati širok krug zainteresovanih subjekata a posebno zainteresovani kupci i ministarstvo nadležno za poslove privatizacije (čl. 18 ZOP RS, 2001). Ovim zakonom je ukinuta dobrovoljnost privatizacije u Republici Srbiji, s obzirom da je osnovana Agencija za privatizaciju¹² koja je imala ovlašćenja da pokreće postupke privatizacije pojedinih društvenih preduzeća.

Postupak privatizacije velikog broja subjekata, na osnovu Zakona o privatizaciji iz 2001. godine, trajao je veoma dugo, te su rešenja i modeli za privatizaciju, koji su predviđeni ovim zakonom, postali neadekvatni i donet je novi zakon o privatizaciji, koji je stupio na snagu 13. avgusta 2014. godine.¹³ U trenutku stupanja na snagu ovog zakona, u postupku privatizacije se nalazilo 556 preduzeća od kojih je 161 preduzeće bilo u postupku restrukturiranja (Ministarstvo privrede Republike Srbije, skrać. MPRS). Modeli, metode i mere predviđeni ovim zakonom namenjeni su samo za preduzeća sa održivim poslovanjem, dok je za preduzeća koja su procenjena kao neodrživa predviđeno da se može podneti predlog za stečaj. Predviđene su mere u cilju pripreme i rasterećenja subjekata, između ostalog otpis dugova nakon uspešne prodaje kapitala ili dokapitalizacije (MPRS). Zakonom je utvrđen rok za okončanje privatizacije društvenog kapitala do kraja 2015. godine, što nije sprovedeno.

Zakonom iz 2014. godine predviđena je prodaja umesto podele društvenog kapitala. Prodaja se, po ovom zakonu, vrši putem aukcije i tendera koji se smatraju transparentnim načinom prodaje i putem kojih se, u velikoj meri, umanjuje mogućnost zloupotreba, korupcija i ostalih

¹¹ Zakon je objavljen u „Sl. glasnik RS“, br. 38/2001.

¹² „Sl.glasnik RS“, br.38/01.

¹³ ZOP 2014, „Sl. glasnik RS“, br. 83/2014, 46/2015, 112/2015 i 20/2016 – autentično tumačenje.

mogućih nelegalnih aktivnosti. Aukcija, kao metod prodaje, namenjena je manjim preduzećima slabije ekonomske snage uz prethodno izvedeno restrukturiranje, a tender je namenjen većim i značajnijim preduzećima, koja mogu biti atraktivna stranim investitorima.

Zakonom je predviđena prodaja strateškim investitorima (čl. 66–70 ZOP, 2014), kao i prenos akcija zaposlenima do 30% kapitala u preduzećima koja se prodaju aukcijom. Prilikom tenderske privatizacije, zaposlenima i građanima se prenosi po 15% akcija. Restrukturiranje je značajan institut utvrđen Zakonom i sprovodi se u situaciji kada Agencija proceni da kapital ili imovina subjekta privatizacije ne mogu biti prodati metodom javnog tendera ili javne aukcije bez prethodnog restrukturiranja. Restrukturiranje obuhvata: sprovođenje statusnih promena ili promene pravne forme i unutrašnje organizacije i druge organizacione promene; otpis glavnice duga, pripadajuće kamate ili drugih potraživanja u celini ili delimično; otpuštanje duga u celini ili delimično radi namirenja poverilaca iz sredstava ostvarenih od prodaje kapitala subjekta privatizacije (čl. 75–78 ZOP, 2014). Po sprovedenom restrukturiranju, Agencija je prodavala kapital, odnosno imovinu metodom tendera ili aukcije.

4. Rezultati privatizacije

Postupku privatizacije može se staviti niz primedbi, pre svega na obaveznost privatizacije. Mišljenja smo da je trebalo najpre stvoriti konkurentno tržište, tako da se društvena preduzeća nisu morala po svaku cenu privatizovati ukoliko uspešno posluju.

Stanja naše pravne regulative i prakse nisu bila na zadovoljavajućem nivou. Državnim organima je bila omogućena arbitrarnost po pitanju izbora koja će preduzeća i kada biti privatizovana i po kojoj metodi, što je ostavljalo mogućnost velikih zloupotreba.

Da bi se prevazišle uočene slabosti, neophodno je bilo da se: dogradi celokupna pravna regulativa iz oblasti privatizacije i akcionarstva uopšte; podstakne razvoj privatnog privrednog sektora i tržišne konkurencije; stimulišu direktna strana ulaganja u našu privredu; osposobi bankarski sistem kako bi isti bio u funkciji pomoći i razvoja

privatnog sektora, te da se privatizacija sprovodi postepeno i oprezno kako se ne bi pravili krupni promašaji.

Ipak, prema izveštaju Agencije za privatizaciju, privatizacija u Srbiji je dala određene značajne rezultate koji su Republiku Srbiju svrstali u red zemalja sa solidnom tržišnom privredom. Navodi se da su privatizovana preduzeća povećala prihode za 69%, povećana je pokrivenost uvoza izvozom, vrednost imovine u privatizovanim preduzećima je porasla 47% itd. (Agencija za privatizaciju Republike Srbije – APRS).

Analiza sindikata ukazuje da je jedna od osnovnih karakteristika procesa privatizacije u Republici Srbiji to da je on neuspešan, a što se prvenstveno odnosi na period od 2002. do 2009. godine. Umesto, kako se očekivalo, da privatna svojina pokaže preimućstvo nad društvenom, odnosno državnom svojinom, ona je u Srbiji, zbog načina njenog sprovođenja, za posledicu imala smanjenje proizvodnje, gašenje privrednih subjekata, sve veću nezaposlenost, kršenje osnovnih prava zaposlenih i sve veću bedu i siromaštvo. Neuspešnost privatizacije u Srbiji, između ostalog, ogleda se u: velikom broju raskida kupoprodajnih ugovora; u činjenici da je cilj privatizacije prvenstveno bio pribavljanje svojine nad građevinskim zemljištem i objektima radi njihove dalje prodaje i korišćenja u svrhe koje nemaju ničeg zajedničkog sa delatnošću privrednog subjekta; u činjenici da su prihodi države, odnosno punjenje njenog budžeta bili primarnog karaktera, a ne sveukupan privredni razvoj; u činjenici da restrukturiranje privrednih subjekata u procesu privatizacije neopravdano dugo traje; u postojanju velikog broja privrednih subjekata koji, iz više pokušaja da se privatizuju, nisu dobili nove vlasnike i nad kojima je otvoren stečajni postupak i dr. (Samostalni sindikat, Odeljenje za ekonomska i socijalna pitanja privatizacije u Republici Srbiji – SSS–ESP).

Pojedini stručnjaci i analitičari iz oblasti privatizacije (Đorđević, 2014), kao i Savet za borbu protiv korupcije u svom izveštaju o privatizaciji i raspolaganju poljoprivrednim zemljištem u javnoj svojini Republike Srbije, ukazali su na određene privatizacije u kojima je bilo više nepravilnosti.¹⁴

¹⁴ Preuzeto 17. jula 2019. sa <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/izvestaji/cid1028-3259/izvestaj-o-privatizaciji-i-raspolaganju-poljoprivrednim->

U zemljama sa razvijenom tržišnom privredom država se povlači iz ekonomske sfere u koju je ušla posle Drugog svetskog rata, kada je trebalo, zbog obnove ratom razrušenih zemalja, ojačati javni sektor i preko njega i državu. Smanjuje se interes savremene države da se deo privredne strukture tretira kao javni sektor (Slović, 2000: 5). Prostor koji je napustila država popunjava se autonomnim subjektima privređivanja koji od države očekuju samo da im stvori ambijent sa potrebnim uslovima za uspešno poslovanje na principu slobodne tržišne konkurencije.

5. Zaključak

Krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina prošlog veka započeo je proces privatizacije u Republici Srbiji. Ovaj proces je bio uslovljen neefikasnošću privrede, koja je bila zasnovana na društvenoj svojini i samoupravljanju, kao i na izostanku tržišne privrede.

Modeli privatizacije su se menjali počev od podele besplatnih akcija i vaučera, kupovine udela s popustom, konvertovanja dugova u udele, pretvaranja sredstava na ime manje isplaćenih zarada u udele itd.

Rezultati privatizacije su bili uslovljeni političkim i ekonomskim prilikama u zemlji. Regulativa na osnovu koje je vršena privatizacija se stalno menjala i, da bi se prevazišle uočene slabosti, bilo je neophodno da se dograđuje celokupna pravna regulativa iz oblasti privatizacije i akcionarstva uopšte. Takođe, bilo je potrebno stalno podsticati ubrzani razvoj privatnog privrednog sektora i tržišnu konkurenciju; stimulisati direktna ulaganja u našu privredu; osposobiti bankarski sistem kako bi isti bio u funkciji pomoći razvoju privatnog sektora, te postepeno i oprezno sprovoditi privatizaciju kako se ne bi pravili krupni promašaji.

I pored niza promašaja u toku prethodnog perioda privatizacije, ostvareno je nekoliko osnovnih i veoma važnih ciljeva.

Prvi cilj, koji je ostvaren, jeste konsolidacija demokratskih kapaciteta, što se ogleda u značajnom smanjenju državne kontrole nad privredom i u velikoj meri onemogućavanju političkim partijama da

zemljistem-u-javnoj-svojini-republike-srbije rs.n1info.com/Biznis/.../Savet-objavio-izvestaj-o-nezakonitim-privatizacijama.html

resurse privrednih društava koriste u cilju opstanka na vlasti.

Drugi ostvareni cilj je smanjenje subvencija i budžetskog deficita, čime je javnim preduzećima nametnuto čvrsto budžetsko ograničenje.

Treći ostvareni cilj je povećanje efikasnosti kroz: uvođenje novog menadžmenta, nove investicije, transfer novih tehnologija, razvijanje novog asortimana proizvoda i izvoz, što je dovelo do privrednog rasta, porasta zaposlenosti i povećanja zarada.

Razvijene zemlje imale su značajne koristi od privatizacije u postkomunističkim zemljama gde su bile glavni kupci preduzeća. Time su pored osvajanja novih tržišta dobile i jeftinu a stručnu radnu snagu.

Dobar primer uspešne privatizacije, koji treba slediti, jeste onaj koji je sproveden u razvijenim zemljama sveta koje su imale različite razloge za privatizaciju i više modaliteta. U postupku privatizacije, država se povukla iz ekonomske sfere u koju je ušla posle Drugog svetskog rata i ista se popunila autonomnim privrednim subjektima koji od države očekuju da im stvori ambijent sa potrebnim uslovima za uspešno poslovanje na principu slobodne tržišne konkurencije.

Literatura

- Albaneze, Ž. (2001). Sprovođenje svojinske transformacije dok se ne donese novi Zakon, *Radni odnosi i upravljanje*, br. 3.
- Đorđević, B. (2014). Poražavajuća iskustva dosadašnjih privatizacija, Vodoprivreda, Beograd.
- www.vodoprivreda.net/aktuelne-teme/porazavajuca-iskustva-dosadasnjih-privatizacija/ (pristupljeno: 16. 07. 2019).
- Jovović, M. i dr., (2015). Efekti privatizacije u Srbiji, *BizInfo*, br. 2.
- Lakićević, V. (1998). *Činioci koji ograničavaju svojinsku transformaciju*, Pravo, teorija i praksa, Novi Sad.
- Ostojić, S. (2002). „Osvrt na iskustva privatizacije-pouka ili ne“, *Privredna izgradnja* br. 1–2., 20.
- Slović D. (2000). *Privatizacija kapitala*, Beograd: Fineks.
- Todosijević R. i dr. (1995). *Promenama do uspešnog preduzeća*. Novi Sad: Prometej.
- Vasiljević, M. (1999). *Akcionarstvo i privatizacija*, Sudska praksa, okobar-novembar.
- Vasiljević, M. (2019). *Privreda i privredna društva*, Pravo i privreda, Beograd, br.4–6.
- Zdravković, A. i dr., *Analiza modela privatizacije u Srbiji*, ebooks.ien.bg.ac.rs/250/1/az_2010_01.pdf, (pristupljeno: 26. 06. 2019).
- Izvori sa interneta:
- Ministarstvo privrede Republike Srbije: Privatizacija preduzeća, <http://www.priv.rs/Naslovna> (pristupljeno: 26. 06. 2019.god).
- Agencija za privatizaciju Republike Srbije: Analiza efekata privatizacije u Srbiji, <file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/analizaprivatizacijewide-2.pdf> (pristupljeno: 18. 07. 2019).
- Samostalni sindikat, Odeljenje za ekonomska i socijalna pitanja privatizacije u Republici Srbiji: Privatizacija u Republici Srbiji, Beograd, https://www.sindikatsr.rs/stari_sat/download/privatizacija1109.pdf (pristupljeno 26. 06. 2019).
- Propisi:
- Zakon o privatizaciji – ZOP RS, „Sl. glasnik RS“, br. 38/2001 i 18/2003.
- Zbirka propisa o privatizaciji, „Službeni list Republike Srpske“, Banja Luka, 2000.
- Zakon o prometu i raspolaganju društvenim kapitalom – ZOPRDK 1987, „Sl. list SFRJ“ – ZOP 1989, br. 84/89 i 46/90.
- Zakon o uslovima i postupku pretvaranja društvene svojine u druge oblike svojine – ZOUPDS, „Sl. glasnik RS“, br.48/91, 75/91, 48/94 i 51/94.
- Zakon o privatizaciji – ZOP, „Sl. glasnik RS“, br. 83/2014, 46/2015, 112/2015 i 20/2016–autentično tumačenje.